

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online) tijdschriften van Boom uitgeverij zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this article may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher. No part of this publication may be reproduced in the context of text and data mining for any other purpose which is not expressly permitted by law without permission of the publisher.

natuurlijke omgeving zijn hierbij essentieel vanuit een ecopsychoanalytisch standpunt. De zon draait niet rond de aarde, net zomin als de aarde rond de mens draait. Alles samengenomen een erg inspirerende studiedag, die op vele vlakken resoneert met zowel het klinische werk als het persoonlijke leven.

<https://doi.org/10.5553/PA/259027332025031001009>

Van een traan, een trap en een trommeltje

Verslag van

Studiedag NVPP *In relatie tot trauma*
[Pakhuis de Zwijger, Amsterdam, 1 november
2024]

MARIT VAN DER MEULEN

«Hier werken we aan uw terugkeer.» De minister van Asiel en Migratie is teruggeflo- ten door de Kamer. Haar bord zal niet voor het azc geplaatst worden, maar haar gedachte is gezaaid. «Erger dan de Taliban», roept Forugh Karimi in haar lezing. «Waarom?» «Zoiets verwachten mensen niet in Nederland.» De NVPP-studiedag over trauma is vol van de wonden van oorlog, vol van vernedering, vol van de invloed van geheimen, vol van pijn van ouders met een prematuur kindje. Pijn die ondeelbaar voelt, en soms bijna zonder woorden rondzweeft. Daarom maakt een trauma zo alleen. Telkens komt terug: een trauma ontstaat in een relatie, een verband. Op allerlei manieren. In een oorlog, door een vernedering, van-

wege een geheim van ouders, in een maatschappelijke constellatie.

De onvolprezen studiedagcommissie brengt de lezingen in de loop van het jaar integraal uit in een boekje; dit verhaal geeft een impressie.

Nel Draijer behandelt de geschiedenis van het trauma, historisch en systematisch. Ze relateert de opkomst van onderzoek naar trauma historisch aan wereldgebeurtenissen: na de wereldoorlogen en de Vietnamoorlog groeit de belangstelling voor traumata, en ze bereikt een hoogtepunt als de vrouwenbeweging opkomt. Systematisch verbindt Draijer de wetenschappelijke belangstelling aan de discussie rond de vraag of traumata endo- dan wel exogeen gedetermineerd zijn en of er vanuit een endo- dan wel een tweepersoonspsychologie behandeld moet worden.

Freud vertelde Dora, toen 14 jaar — in behandeling in verband met hoesten —, dat ze opgewonden was toen de heer K, een winkelier, haar opsloot in zijn zaak en haar op de mond zoende. Haar klacht, het gehoest, zou in verband staan met haar angst voor eigen gevoelens. Haar trauma was volgens Freud endogeen. Het kwam van binnenuit. Ze werd opgewonden van de prikkels en voelde zich schuldig. En kuchte dat weg. Ferenczi, de Hongaarse analyticus, legt in zijn *Confusions of tongues* uit dat een trauma van buitenaf komt en binnenin valt op een persoonlijke geschiedenis. Refererend aan de Babylonische spraakverwarring legt hij uit dat dader en slachtoffer dezelfde woorden gebruiken, maar betekenissen door elkaar halen. «Ja, we dachten dat we ongedierte waren», zegt Gerhard Durlacher in een interview. «De kampcommandant zei het, wij geloofden het. We wisten het niet meer.» Zo wordt het exogene trauma endogeen.

Galit Atlas vertelt over intergenerationele overdracht van traumata. Er zit nooit maar één patiënt in de behandelkamer. Ouders en grootouders komen mee. Soms is de pijn van de geschiedenis in woorden aanwezig. Soms alleen in een traan in het oog van moeder, als haar zontje maar blijft praten over een dood tweelingbroertje. En wil weten wat er gebeurt met doden en stervenden. Heel veel later blijkt het jongetje — nu een volwassen man in therapie — helemaal niet pervers. Voor hij geboren werd, was er een broertje met dezelfde naam. Het jongetje stierf. Een trauma, exogeen. Overgedragen door tranen, gezien door een jongetje van 4 jaar. Naar binnen geslopen.

Henne Vuur, de grote zus van Manon Uphoff, beschreven in haar roman *Vallen is als vliegen*, dondert op de dag van het drama in de Bataclan van de trap. Ze weigert hulp en sterft. Uitgehongerd en mager. Uphoff huilt om de Bataclan. De dood van die zus, dat laat haar koud. Denkt ze, wakend voor wat zij de lok van de tragedie noemt. Edgar Allan Poe deed de aanbeveling een mooie jonge vrouw te laten sterven. Literair succes verzekerd. Het leven van Henne, gekleurd door het oranje en paars van de zeventiger jaren, was tragisch. Henne was een dochter van gescheiden ouders. Moeder kreeg een nieuwe vriend. Henne leerde niets over zelf of over eigenwaarde. Ze offerde zich op voor haar zoon. Vond de dood onderaan de trap, na een leven op de laagste tree van de maatschappelijke ladder, ondanks alle hippe kleren. Een trauma is maatschappelijk gedetermineerd. Exogeen. Kijk daarnaar en maak het niet mooi met het oranje-paars van de hippies.

Kleine Jimmy is zo groot als de hand van zijn moeder. Geboren na een zwangerschap van 26 weken. Volkomen onverwacht. 'Dit kind

willen we niet, dit kind moet terug, wanneer word ik wakker uit deze nachtmerrie.' 'In het Kabouterhuis was een muziektherapeute', vertelt Rexwinkel. 'Zij gaf Jimmy een trommeltje. Dat vond Jimmy leuk. Voor het eerst was hij niet meer dat kleine prematuurkje, maar een jongetje dat hield van trommelen.' Weer een ander aspect van trauma. 'Je moet zo zoeken naar wat je méérbent dan dat kleine veel te vroeg geboren mannetje.' Het is zo moeilijk voor ouders, die eigenlijk met al hun zorgen, precies dat geven wat ze niet willen: 'Jij bent een te klein jongetje.' 'Er ontstaat wel iets', zegt Rexwinkel. 'Zo'n handje in de couveuse pakt wel een uitgestoken vinger. Praat over wat dat doet.'

Endogeen. Want hij is zo klein. Maar exogeen, want zonder dat trommeltje zou iedereen maar blijven denken dat hij niets dan klein is. En dan gaat het nooit over. Simone de la Rie behandelt mannen die teruggekeerd zijn uit de oorlog. Mannen die tegen hun eigen morele principes in moesten gaan. Hun trauma bestaat uit de pijn van het niet hebben kunnen hooghouden van hun standaard. 'Je laat je stervende broer niet alleen', vindt Omer. Maar Omer deed het wel. Om zichzelf te redden. Hij nam de beslissing in een split second. En nu laat het hem nooit meer los. Of Ivan, die een vriend verloor. Een vriend die met hem meegang naar een heuvel, waar het veilig was. Zei Ivan, wist Ivan. 'Waarom is hij dood? En waarom leef ik? Hij was net vader.' Exogeen de oorlog, endogeen het geweten. Samen behandelen, met een therapeut die meedenkt.

Karimi sluit de rij. 'Lees allemaal mijn boek, *Nargis*', zegt ze. *Nargis* — Farsi voor 'narcis' — hoort van zijn vader over het land van herkomst. Het land waar alles goed was. Tot

---

---

de oorlog uitbrak. Nederlandse narcissen zijn geurloos, Afghaanse zijn net rozen. Nargis weet niet of dat waar is. ‹Let op die kinderen›, zegt Karimi. ‹Ze hebben een viervoudige opdracht, ze moeten zich verhouden tot een nieuw thuisland. Hun ouders zijn opeens hulpeloos. En het land van herkomst is ideaal. Hoe moeten ze daarin zichzelf vinden?›

Een trauma heb je niet alleen. Dora is echt slecht behandeld. Pijn komt altijd bij de

---

---

kinderen terecht. Zelfs via een enkele traan. Henne Vuur is pijn en geen gegarandeerd literair succes. Jimmy is veel meer dan een klein jongetje. Ivan en Omer moeten zich opnieuw verhouden tot hun geweten. En Nargis is hopelijk nog niet zo ingeburgerd dat hij de betekenis begrijpt van ‹Hier werken we aan uw terugkeer›.

<https://doi.org/10.5553/PA/259027332025031001010>